

De impact van de coronacrisis op sekswerk

Een onderzoek onder sekswerkers en exploitanten in Hart van Brabant

Roos de Wildt
Suzanne Andeweg
Frouke Sondejker

Samenvatting

Om het coronavirus onder controle te krijgen, besloot het kabinet op 23 maart onder andere dat contactberoepen niet meer uitgevoerd mochten worden. Ook sekswerk werd verboden. Het Verwey-Jonker Instituut onderzocht de impact van deze maatregelen op de situatie van sekswerkers in Regio Hart van Brabant. We onderzochten daarbij ook of er door corona zaken aan het licht zijn gekomen die structureel niet goed zijn geregeld voor sekswerkers, en we brachten in kaart hoe gaat het nu ze sinds 1 juli weer aan het werk mogen.

Dit onderzoek is ondersteund door ZonMw binnen de programmaliijn 'Wetenschap voor de praktijk: praktijkimpulsen en beleidsvragen'. We voerden het uit in samenwerking met de Gemeente Tilburg (de grootste gemeente binnen Regio Hart van Brabant) en de klankbordgroep Seksworks, gevormd door (voormalig) sekswerkers uit Brabant. De Gemeente Tilburg is al langere tijd gericht op positieverbetering van sekswerkers. Via dit onderzoek beoogden zij concrete beleidsadviezen te krijgen om sekswerkers zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen, enerzijds na de herstart van sekswerk op 1 juli en anderzijds, in de mogelijke situatie dat in de toekomst wederom beperkende maatregelen van kracht zullen zijn.

Allereerst werd een literatuurstudie uitgevoerd om zicht te krijgen op de impact die de coronamaatregelen hebben op sekswerk in Nederland en wereldwijd. Signalen uit deze literatuurstudie werden gebruikt voor het vormgeven van de enquête, die vervolgens via diverse kanalen onder sekswerkers en exploitanten is verspreid. De resultaten van de enquête gaven een beeld van de impact van de coronamaatregelen op sekswerk en de ondersteuningsbehoeften van sekswerkers. Dit beeld werd verder uitgediept in interviews met sekswerkers

en exploitanten in Regio Hart van Brabant. Uit deze interviews zijn beleidsadviezen voortgekomen gericht op de positieverbetering van sekswerkers ten tijde van corona. Deze beleidsadviezen zijn verder geconcretiseerd tijdens een werksessie met de gemeenteambtenaar verantwoordelijk voor prostitutiebeleid in de Gemeente Tilburg, vertegenwoordigers van de Klankbordgroep Seksworks, een exploitant en een professional van de GGD die wekelijks een inloopspreekuur voor sekswerkers verzorgt samen met Prostitutie Maatschappelijk Werk en ervaringsdeskundigen uit de klankbordgroep.

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat sekswerkers wereldwijd financiële problemen ervaren vanwege het verbod op sekswerk. In Nederland zijn sekswerkers werkzaam via opting-in in het bijzonder hard getroffen. Hoewel zij belasting betalen, konden zij geen aanspraak maken op de door het kabinet in het leven geroepen noodsteun om banen en inkomens te beschermen. Door het gebrek aan financiële steun zijn sommige sekswerkers in financieel zwaar weer gekomen. Een deel van de sekswerkers voelde zich genooddaakt om door te werken. Volgens verschillende publicaties heeft dit een verhoogde kwetsbaarheid jegens klanten, en risico's voor de gezondheid van de sekswerkers teweeg gebracht. Buiten Nederland waren er signalen over een toename van dwang en discriminatie tijdens sekswerk. Ook was er een toename in politiecontact. Over de impact op het mentale welzijn werd niet tot nauwelijks gerapporteerd. Wel komt in publicaties naar voren dat sekswerkers vinden dat de overheid niet (voldoende) met de seksbranche in gesprek is gegaan over steun.

Uit de enquête bleek dat de meeste sekswerkers in Hart van Brabant niet hebben doorgewerkt tijdens het verbod op sekswerk, wat niet overeenkomt met de bevindingen van de literatuurstudie. Wanneer door werd gewerkt was dat met name met vaste klanten, en werd niet meer dwang, geweld of discriminatie ervaren. Waar voor de lockdown alle sekswerkers voldoende inkomsten hadden, gold dit sinds het verbod op sekswerk voor minder dan de helft.

Ongeveer 63% van de sekswerkers heeft een aanvraag gedaan voor financiële steun, maar minder dan 30% van de aanvragen werd goedgekeurd. Met name de sekswerkers die via opting-in werken vielen buiten de boot, zoals ook uit de literatuurstudie naar voren kwam. Driekwart van de sekswerkers in Hart van Brabant maakte zich dan ook zorgen over hun inkomen.

Voor de exploitanten gold ook dat ze financiële problemen hadden sinds het verbod op sekswerk en dat slechts een klein deel van de aanvragen voor financiële steun werd goedgekeurd. Ook liet de enquête zien dat het mentaal welzijn van zowel sekswerkers als exploitanten aanzienlijk is gedaald tijdens de lockdown. Sinds de herstart van 1 juli zijn de sekswerkers in Hart van Brabant weer aan het werk, maar de klandizie is nog niet voor iedereen op het oude niveau. Het inkomen is dan ook nog niet voor alle sekswerkers voldoende en het mentaal welzijn ligt nog altijd onder het oude niveau. Onder exploitanten zijn er zorgen over faillissement, en ook hier is het mentaal welzijn lager dan voor de lockdown.

Het werk sinds 1 juli is met name veranderd door aanvullende hygiënemaatregelen. Ook hebben sekswerkers zorgen over het risico op besmetting met het coronavirus. Terugkijkend geeft de helft van de sekswerkers in Hart van Brabant aan steun te hebben gehad aan de Klankbordgroep Seksworks tijdens de lockdown. Er kan overigens wel aan de naamsbekendheid van Seksworks gewerkt worden: bijna 40% kende de groep niet. Sekswerkers en exploitanten hebben een heldere boodschap: vanuit de overheid moet passende financiële ondersteuning komen. Daarnaast willen sommigen een protocol voor het veilig uitvoeren van sekswerk en is er de roep om sekswerkers meer te betrekken bij de maatregelen.

Via interviews zijn de resultaten van de enquête verder uitgediept. Met name sekswerkers voor wie sekswerk het hoofdkomen is, hebben financiële problemen gekregen. Sekswerkers hebben hun spaargeld moeten aanspreken, leningen afgesloten en/of de kosten van de hypotheek tijdelijk stop gezet. Dit

betekent hogere kosten in de komende jaren. Ook ervaren sekswerkers stress omdat zij nu geen of minder spaargeld hebben, terwijl zij spaargeld veelal als buffer gebruiken omdat zij nauwelijks mogelijkheden hebben om zich tegen inkomensverlies te verzekeren. Het hebben van minder spaargeld maakt sekswerkers ook minder weerbaar bij een eventuele tweede lockdown.

Een deel van de sekswerkers heeft geen aanvraag voor financiële steun gedaan, omdat de procedure te onduidelijk was of omdat ze dachten dat zij hier geen aanspraak op konden maken. Een aantal sekswerkers die als zelfstandige bij de Kamer van Koophandel geregistreerd stonden hebben wel een aanvraag voor TOZO ingediend en deze ook toegekend gekregen. De sekswerkers die tijdens de lockdown doorwerkten deden dit met name met vaste klanten die zij vertrouwden. Een enkeling is tijdens de lockdown volledig naar online werken overgestapt. De exploitanten hebben hun zaken gesloten. Sinds 1 juli werd sekswerk weer toegestaan. Meerdere sekswerkers noemen dat ze sindsdien eigen maatregelen handhaven in het contact met klanten: zij vragen klanten voor een afspraak of zij klachten hebben, proberen met minder klanten maar langer af te spreken, werken een aantal dagen intensief en houden dan een aantal dagen rust om te kijken of er corona gerelateerde klachten opspelen of bieden een 'companionship only' arrangement (betaald worden voor een dagje uit zonder seks). Sekswerkers hadden graag gewild dat de overheid ook een protocol gericht op veilig sekswerk had verspreid om zichzelf en klanten te informeren. Bij de eerste lockdown voelden zowel sekswerkers als exploitanten zich sterk gediscrimineerd, onder andere omdat er voor hen geen goede financiële steun beschikbaar was en omdat sekswerk later dan andere contactberoepen weer werd toegestaan. Aan de Klankbordgroep Seksworks en berichtgeving van organisaties zoals SekswerkExpertise, Door2Door en Spot 46 hebben sekswerkers veel gehad: deze staken hen een hart onder de riem, deelden belangrijke informatie en vormden een ontmoetingsplek voor contact met andere sekswerkers.

Zowel bij de diepte-interviews als tijdens de werksessie is met deelnemers gesproken over beleidsadviezen. Zo komen wij allereerst tot vier adviezen gericht op de ondersteuning van sekswerkers in de huidige herstart periode. De meeste van deze adviezen zijn niet alleen relevant nu corona maatregelen gelden, maar van belang om de positie van sekswerkers op de lange termijn te versterken.

- Ontwikkel en verspreid een protocol met informatie voor sekswerkers en klanten over hoe het contact tussen sekswerkers en klanten veilig kan verlopen zolang het virus nog rondwaart.
- Faciliteer onderling contact en kennisdeling tussen sekswerkers.
- Breid de werkzaamheden van de GGD uit, zoals het organiseren van inloopsprekuren en outreachend werk. Dit stelt sekswerkers onder meer in staat om getest te worden op soa's.
- Ga stigmatisering van sekswerkers tegen.

Tevens geven we vier adviezen gericht op wat helpend zou zijn voor het sekswerk tijdens een eventuele volgende lockdown periode:

- Tijdens een nieuwe lockdown is ten eerste betere financiële ondersteuning voor sekswerkers van belang.
- In het verlengde hiervan: geef duidelijke informatievoorziening over de mogelijkheden om financiële vergoeding aan te vragen als sekswerker.
- Besteed aandacht aan het mentaal welzijn van sekswerkers, onder meer via klankbordgroepen.
- De GGD kan een rol spelen in het beperken van gezondheidsrisico's voor sekswerkers die toch besluiten door te werken.

Het valt op dat veel van de geschetste knelpunten niet perse corona gerelateerd zijn, maar eigenlijk altijd al speelden. De lockdown periode heeft deze bestaande problemen verder uitvergroot. De huidige situatie biedt de kans om er juist nu ook mee aan de slag te gaan. Daarbij is het belangrijk dat er naast lokaal/regionaal beleid ook landelijke kaders komen om gemeenten te ondersteunen en te stimuleren om beleid te ontwikkelen gericht op de positieverbetering van sekswerkers.

COLOFON

Opdrachtgever	ZonMw - Wetenschap voor de Praktijk
Auteur:	Dr. R. de Wildt S.M. Andeweg, MSc. Dr. F.E.P.L. Sondejker
Foto omslag	Pexels
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut, Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

In samenwerking met de klankbordgroep seksworks en de gemeente Tilburg.

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-94-6409-037-6

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, oktober 2020.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.